

Ганджа Ірина Вячеславівна
здобувач кафедри історії української
музики і музичної фольклористики
Національної музичної академії
України ім. П. І. Чайковського
i.gand@ukr.net

ФЕНОМЕН ДІАНИ ПЕТРИНЕНКО ЯК СПІВАЧКИ І ПЕДАГОГА

У статті досліджено складові феномену видатної української співачки та успішного педагога сольного співу Д. Г. Петриненко і чинники, що його зумовили. Розглянуто особливості вроджених голосових даних співачки та шляхи досягнення нею професійної майстерності. Проаналізовано її концертно-виконавську діяльність та методи педагогічної роботи. За даними літературних джерел і музичного фонду Українського радіо вивчено вокальний репертуар співачки, зіставлено етапи її становлення і описано мистецьку творчість; відстежено особливості її манери виконання. Показано досягнення яскравих представників вокальної школи Діани Петриненко. Виокремлено складові успіху видатної співачки, описано її заслуги та внесок в українське вокальне мистецтво і педагогіку.

Ключові слова: Діана Петриненко, феномен, сольний спів, манера виконання, методика викладання, українська вокальна школа.

Ганджа Ірина Вячеславівна, соискатель кафедры истории украинской музыки и музыкальной фольклористики Национальной музыкальной академии Украины им. П. И. Чайковского

Феномен Дианы Петриненко как певицы и педагога

В статье исследованы составляющие феномена выдающейся украинской певицы и успешного педагога сольного пения Д. И. Петриненко и факторы, которые его обусловили. Рассмотрены особенности врожденных голосовых данных певицы и пути достижения ею профессионального мастерства. Проанализированы ее концертно-исполнительская деятельность и методы педагогической работы. Согласно данным литературных источников и музыкального фонда Украинского радио, изучен вокальный репертуар певицы, сопоставлены этапы ее становления и описано вокальное творчество, отслежены особенности ее манеры исполнения. Показаны достижения ярких представителей вокальной школы Дианы Петриненко. Выделены составляющие успеха выдающейся певицы, описаны ее заслуги и вклад в украинское вокальное искусство и педагогику.

Ключевые слова: Диана Петриненко, феномен, сольное пение, певческий голос, манера исполнения, методика преподавания, украинская вокальная школа.

Gandzha Iryna, PhD-student, the history of Ukrainian music and musical folklore chair, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music

Phenomenon of Diana Petrynenko as a singer and a lecturer

The constituents of the phenomenon of prominent Ukrainian singer and successful teacher of solo singing Diana Petrynenko are studied along with the factors that led to it. Peculiarities of innate vocal features of the singer and the ways of achieving her professional skills are considered. Her concert and performing activities as well as methods of her pedagogical work are analysed. The literature data and music database of the Ukrainian radio were used to study the singer's vocal repertoire, to bring into correspondence the stages of her formation as an artist and her creative work, and to trace her manner of performance. Achievements of the brightest representatives of Diana Petrynenko's vocal school are listed. The constituents of the success of the prominent singer are singled out and her contribution to the Ukrainian vocal arts and pedagogy is described.

D. Petrynenko is People's Artist of Ukraine (and former Soviet Union), laureate of the Shevchenko Prize, holder of Princess Olga's order of the 3rd degree, chamber singer, and professor-teacher. She is a lyric-coloratura soprano by her voice type. The singer had a wide voice range, clear diction, and impeccably clean intonation. Her voice was flexible and even in all the registers. Her manner of singing was characterised by exquisite musicality, crystal transparent tone in the upper register, warm timbre in the middle register, and emotionality. She was especially successful in conveying poetic and feminine images. The artist was excellent in phrasing and mastered a filigree vocal technique.

The singer tried herself in all the genres of vocal music (oratorios, cantatas, operas, church music, lyrical and folk songs). Diana Petrynenko was the first performer of many compositions of contemporary Ukrainian composers. She perfectly performed the works of classical Ukrainian composers as well. D. Petrynenko worked up and performed more than 10 lyrical song programs. She also presented the series of compositions written by composers from different Republics of the former Soviet Union. The Ukrainian folk song took a special place in her creative work. She recorded more than 40 Ukrainian folk songs, which are preserved in the music database of the Ukrainian radio. It were folk songs that could disclose Diana Petrynenko's bright talent and vocal wealth in the best way.

D. Petrynenko trained many famous singers. Liudmila Monastyr'ska, an Honored Artist of Ukraine, soloist of the National Opera of Ukraine, who has received world recognition and was awarded the Shevchenko Prize, is the most prominent of them.

In her classes, Diana Petrynenko usually used the method of demonstration and explanation, express commentaries, and interpretative work on the composition. Her style of teaching was democratic. She paid much attention to the work on Ukrainian songs and compositions of Ukrainian composers.

The vocal and pedagogical activity of Diana Petrynenko as well as her talent to reflect the traits of national character in singing are great heritage of the Ukrainian and world vocal art and deserve to be inherited by the future generations of singers and teachers. Implementation of her methods of work with students will facilitate the formation of the new generation of singers, improve their vocal skills, and contribute to the reputable presentation of Ukraine at the world level.

Keywords: Diana Petrynenko, phenomenon, solo singing, style of performance, vocal method, Ukrainian vocal school.

Українська вокальна школа нині переживає період певної стагнації, що пов'язано з тим, що у світі підвищились вимоги до оперних і концертних співаків. Сучасний співак повинен бути мобільнішим у вивченні нового матеріалу, витривалішим до навантажень, володіти ґрунтовними знаннями та досконало застосовувати їх на практиці. Тому за час навчання майбутній вокаліст має опанувати не тільки різними вокально-технічними прийомами й стилями співу, але й сценічним рухом, акторською майстерністю і навіть елементами хореографії. Адже останнім часом Україна намагається інтегруватись у західне суспільство, беручи за взірець у всіх галузях європейські стандарти. Це стосується і концертно-театральної, і музично-освітньої діяльності. Глобалізація вокальної культури потребує певних змін і у підготовці майбутніх кадрів. Україна завжди мала й має співаків, яких високо цінують у всьому світі за їхні непересічні вокальні дані, творчу майстерність та високохудожню інтерпретацію. Тому ми не повинні втрачати традиційно сформованих національних ознак нашої вокальної школи, маючи певний світовий авторитет у галузі вокального виконавства й педагогіки. Розкішну галузку лірико-колоратурних сопрано на дереві українського солов'їного співу у другій пол. ХХ ст. представляли народні артистки СРСР Євгенія Мірошніченко, Бела Руденко та Діана Петриненко. Кожна з них створила свій неповторний виконавський стиль і свою авторську школу співу. Фахівців такого рівня у світі – насправді небагато. Серед них яріє ім'я народної артистки України й СРСР, лауреата Шевченківської премії, кавалера ордена княгині Ольги 3-го ступеня, вихованки та професора кафедри сольного співу Київської консерваторії (зараз – Національна музична академія України імені П. І. Чайковського) Діани Гнатівни Петриненко (лірико-колоратурне сопрано).

Діана Петриненко об'їздила з гастрольними виступами півсвіту (всі республіки колишнього СРСР, США, Канада, Австрія, Німеччина, Польща, Японія, Франція, Нідерланди, Фінляндія, Югославія, Італія, Угорщина, Чехословаччина та ін.). Скрізь її спів сприймали з великим захопленням, ніколи вона не соромилася співати зарубіжному слухачеві українську народну пісню і завжди прищеплювала любов до українського репертуару своїм студентам. Тому дослідження творчості видатної камерної співачки і професора-педагога, яка все своє життя присвятила виконавській діяльності та вихованню українських співаків, є актуальним. Інтерес до діяльності Д. Петриненко зріс у зв'язку з її цьогорічним ювілеєм.

Мета дослідження – проаналізувати успадковані Діаною Петриненко здібності до співу, особливості її творчого дару та майстерності; виявити детермінанти феномену митця; виокремити ознаки її стилю виконання; дослідити методи її роботи, що зумовили досягнення нею успіхів у педагогічній справі.

Внесок Д. Петриненко як видатної співачки та педагога в теорію та практику вокального мистецтва досі не було досліджено на науковому рівні. У періодичних ЗМІ її діяльність висвітлена фрагментарно. Тому виникла необхідність здійснити біографічний нарис її життя, систематизувати репертуар, дослідити творчі здобутки; проаналізувати чинники, які зумовили високу професійну майстерність; вивчити методи педагогічної роботи, які вплинули на формування професійних навичок її учнів. Саме ці чинники втілюють поставлені нами завдання.

Вивчення феномену творчості Д. Петриненко здійснено за матеріалами періодичних видань, із відгуків колег та відомих учнів співачки, опублікованих інтерв'ю та особистих бесід з нею. Адже її яскравий талант і успіхи неодноразово відзначені музичними критиками і мистецтвознавцями в різних виданнях, публікаціях громадських діячів, а також її особистій епістолярній творчості.

Уперше охарактеризувала співачку як педагога-початківця, асистента професора, кандидата мистецтвознавства Марини Іванівни Єгоричевої, а також відзначила її перемогу на Сьомому все-світньому фестивалі молоді і студентів у Відні професор Т. Михайлова [12, 115]. Так, Л. Яновська в особистому інтерв'ю зі співачкою інформує про витoki таланту Діани Петриненко, описує її навчання сольному співу в консерваторії, гастрольні виступи за кордоном та особисте життя [18, 17]. У колективній монографії провідних науковців "Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського 100 років", у розділі про кафедру сольного співу цього навчального закладу, а також у підручнику "Вокальна педагогіка", професор В. Антонюк пише про Д. Петриненко як продовжувача

вокальної школи М. Єгоричевої та дає перелік її відомих учнів [1, 50; 14, 351]. У відомому енциклопедичному виданні про співаків України культуролог І. Лисенко подає стислі біографічні дані про видатну співачку та її виконавську й педагогічну творчість [9, 424]. Професор Б. Гнидь також надав стислий біографічний нарис про Д. Петриненко як співачку й педагога, назвав її відомих учнів у своїй праці про кафедру сольного співу НМАУ імені П. І. Чайковського [4, 61]. Журналісти П. Біба та М. Скуратов відобразили в своїх статтях її активну участь у культурному житті України та її громадсько-просвітницьку діяльність [2, 3; 17, 3].

Узагальнюючи зміст вищенаведених праць, можна охарактеризувати Діану Петриненко як неординарну творчу особистість з неповторними і самобутніми вокальними даними та мудрого педагога. Однак її непересічний внесок у теорію й історію української національної музичної культури і педагогіки потребує ще глибшого і ширшого дослідження.

Вивчення робіт, присвячених творчості великих митців, свідчить, що їхній феномен полягає саме в гармонійному поєднанні характеристик, зокрема, виявлених у діяльності Д. Петриненко. Будучи продовжувачем кращих традицій, закладених представниками української вокальної школи, видатна мисткиня поєднала в собі неповторну співачку, успішного педагога й активного, національно свідомого громадського діяча.

Із особистої розповіді Діани Гнатівни та згідно з її біографічними даними, вона народилась у 1930 р., у селянській співочій родині, на Полтавщині (с. Білоусівка Оржицького району). Вокальні дані співачки були зумовлені спадково: чудово співали її батько, мати, дідусі й бабусі. Прекрасними співаками стали її рідний брат – Іван Гнатович Паливода та син – Тарас Гарінальдович Петриненко.

У 1947 р. Діана Петриненко вступила до Київського музичного училища імені Р. М. Глієра на вокальний факультет, у клас Марини Єгоричевої. У 1950 – 1955 рр. навчалась сольному співу в Київській консерваторії у того ж викладача. Слід зазначити, що М. Єгоричева була вихованкою професора Марії Едуардівни Донець-Тессейр – учениці видатного українського співака і вокального педагога Олександра Пилиповича Мишуги. Діана Гнатівна детально описала методику викладання свого педагога, професійне кредо якої полягало у всебічному вихованні майбутнього співака [15, 98-100]. "Творчість вокально-музична, як і будь-яка творчість, вимагає повного змісту особистості: її інтелекту, загальної та музичної культури, ідеології. Також велику роль відіграє живість та яскравість не тільки вокально-музичної уяви, але й уяви взагалі", – писала М. Єгоричева у своїй дисертації на здобуття кандидатського ступеню [7, 34]. Викладач розвинула у Діани Петриненко філігранну техніку співу та виховала з неї майстерного художника-інтерпретатора. М. Єгоричева завжди була для Д. Петриненко зразком справжнього педагога, якого вона наслідувала у роботі з учнями.

Вагомий вплив на розвиток співачки мала також викладач класу камерного співу, а пізніше – її концертмейстер – Зоя Юхимівна Ліхтман, з якою Діана Гнатівна підготувала і виконала безліч цінних концертних програм. У фонді Українського радіо знаходяться записи близько 40 творів у їхньому спільному виконанні. Зокрема, це вокальний цикл П. Гайдамаки на слова Лесі Українки, солоспіви М. Лисенка на слова Т. Шевченка, романси Ю. Мейтуса, С. Рахманінова та ін. За словами Діани Гнатівни, Зоя Юхимівна дивувалася її здатності до виконання будь-якого твору кожного разу на новому й високо художньому рівні.

Діана Петриненко почала концертувати, ще навчаючись на старших курсах Київської консерваторії, а також виконувала головні партії в Оперній студії (Марфа в "Царевій нареченій" М. Римського-Корсакова, Віолетта в "Травіаті" Дж. Верді, Мавка в "Лісовій пісні" В. Кирейка). Після закінчення навчання в консерваторії вона працювала солісткою капели "Думка", з успіхом виконуючи в концертах уславленого колективу вальси Й. Штрауса, "Соловейка" М. Кропивницького та ін.

Упродовж 1958 – 1961 рр. співачка навчалась у аспірантурі Київської консерваторії. Далі більш як 20 років працювала солісткою Київської державної філармонії (1962 – 1988), а також більше 60-ти років викладала сольний спів у Київській консерваторії ім. П. І. Чайковського. Ще навчаючись в аспірантурі, в 1959 р. вона отримала другу премію Сьомого всесвітнього фестивалю молоді і студентів у Відні. На врученні цієї почесної нагороди видатний італійський співак ХХ століття Тіто Скіпа високо оцінив її вокальну майстерність: "Ця поетеса чарівних звуків володіє блискучим голосом і не поступається кращим зіркам італійського бельканто. Вклоніться тій землі, яка народжує такі прекрасні голоси. Ваш голос – це надбання світової культури, він є найвищою візитною карткою України" [8, 7].

Безумовно, дзвінкий голос Діани Петриненко – дар від Бога. Голос співачки – лірико-колературне сопрано, для якого характерні легке та гнучке звучання в усіх регістрах. Вона володіла широким діапазоном голосу, чіткою дикцією і бездоганно чистою інтонацією. Витончена музикальність, кристалева прозорість тембру в верхньому регістрі, теплий тембр у середньому регістрі, а також емоційність характерні для її манери співу. Їй особливо вдавалися поетичні і сповнені жіночності образи. Тому вітчизняні композитори охоче писали для неї, а мистецтвознавці високо оцінювали вокальну майстерність і голосові особливості Д. Петриненко, характеризуючи її тембр такими алегоріями: "мед липневий", "солов'їний", "ідеально налаштований інструмент". Музичні критики часто

називали її голос чарівним, кришталевим, сріблястим і сонячним. Український поет і редактор газети "Культура і життя" П. Біба вважав, що голос Діани Петриненко відображає риси характеру нашого народу, що ним співає українська душа – життєрадісна, любляча, миролюбна, незрадлива, безкомпромісна, сонячна [2, 3]. Народний артист України, професор Анатолій Мокренко знаходить у її виконанні яскравого представника української школи співу: "Якби серед рясного сьогоднішнього сузір'я українських співачок треба було відібрати одну, яка уособила б собою Україну, я б назвав Діану Петриненко" [8, 7]. Український композитор Олександр Білаш зазначав, що в її виконанні приваблює легка невимушена манера, однаково притаманна як кантилені, так і власне колоратурним пасажам, хоч би в якому реєстрі вони не звучали. Він охарактеризував забарвлення голосу співачки, що, на його думку, зігриває слухача особливим теплом, яке може випромінювати тільки велика душевна щирість співака. Він також відзначив її багатий репертуарний потенціал: "Для неї нема перепон у вокальному репертуарі від малих і до великих форм – чи то народна пісня, романс, чи оперна арія. Все їй підвладне і доступне..." [3, 8]. Заслужений діяч мистецтв України, співак В. Миркотан визначив такі складові успіху Д. Петриненко: непересічні вокальні дані, кришталеву чисту дикцію, зразкову вокальну школу, щирість почуттів, без яких не можна створити справжній образ, широкий світогляд, життєвий досвід, натхнення [13, 2-3].

Співачка випробувала себе в усіх жанрах вокальної музики (ораторії, кантати, опери, церковна музика, романси, народні пісні). Діана Гнатівна є першим виконавцем багатьох творів сучасних українських композиторів. Ще в студентські роки в Оперній студії Київської державної консерваторії вона вперше – і одразу блискуче – виконала партію Мавки в опері "Лісова пісня" В. Кирейка. На вокальні дані співачки орієнтувався композитор М. Жербін, який прислухався до її порад, коли писав свій Концерт для голосу з оркестром [6, 3]. Діані Гнатівні судилося першою виконувати вокальний цикл М. Сільванського на слова Р. Бернса у перекладі С. Маршака; вокальний цикл П. Гайдамаки на вірші Лесі Українки; солоспів Г. Майбороди "Запливай же, роженько весела" на слова А. Малишка; романси "Соловей і троянда" А. Кос-Анатольського та "Розсипає сонце" Ю. Мейтуса; "Вечірню пісню" К. Стеценка, ліричну пісню Б. Буєвського "Я до тебе з ніжністю" та багато інших творів. О. Білаш написав для неї сім солоспівів, які вона вперше блискуче виконала й записала на фонди УР ("Журавка", "Полтавська полька", "Пісня Лади", "Веселий дощ", "Молдаваночка", "Ніхто не винен", "Київ – ти моє свято").

Крім творів українських композиторів-сучасників, Діана Петриненко прекрасно виконувала твори українських композиторів-класиків: М. Лисенка (романси на слова Т. Шевченка, партію сопрано в ораторії "Радуйся, ниво непоплитая", вальс Венери з опери "Енеїда"), романс та арію Оксани з опери "Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського, Л. Ревуцького ("Хустина" сл. Т. Шевченка), Я. Степового "Не беріть із зеленого лугу верби", камерні твори російських композиторів С. Рахманінова, М. Римського-Корсакова, П. Чайковського, М. Глінки. Вона підготувала і виконала більше 10 романсових програм. Нею були представлені також цикли творів композиторів різних республік Радянського Союзу: грузинського Отара Тактакішвілі, вірменського Романоса Мелікяна і киргизького Каля Молдабанова. Діана Петриненко підготувала безліч цікавих концертних програм, до яких входили відомі й забуті твори світових класиків Й. Баха, Й. Гайдна, Ф. Генделя, А. Вівальді, В. Моцарта, Л. Бетховена, Ф. Шуберта, Дж. Россіні, Г. Доніцетті, Дж. Верді, В. Белліні, Дж. Пуччіні, Й. Штрауса, Е. Гріга, Л. Деліба, Ж. Бізе, К. Сен-Санса, Ж. Оффенбаха, Ф. Ліста.

Особливе місце в творчості співачки займала українська народна пісня. Дуже добре вдавалися їй "Черевички мої", "Нехай загородять там, де нелюб ходить", "Ой, співаночки мої", "Чотири воли пасу я", "Соловейко" М. Кропивницького, "Ой, лугом іду, голосок веду", "Глибока кирниця", "Ой, дівчино, шумить гай", "Ой, не світи, місяченьку", "Човен хитається", "Ой, мала я у коморі просо", "Ой, не ходи, Грицю, та на вечорниці" тощо. Нею записані понад 40 українських народних пісень, які зберігаються в музичному фонді Українського радіо. Саме в народній пісні найбільше розкривався високий талант і багатство вокальної майстерності Діани Гнатівни. У 1972 р. за концертну програму, до якої входили народні пісні, записані з голосу Лесі Українки, співачці було присуджено Державну премію УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Українські народні пісні у виконанні Діани Петриненко – справжні шедеври вдалої і тонкої інтерпретації. Композитор Платон Майборода зазначав, що Діана Петриненко глибоко й органічно відчуває найтонші струни та нюанси душі народної, увічненої в пісні: "Слухаючи ті пісні у її талановитому виконанні, разом з нею проймашся радіщами народу, його звитягою й молодечтвом, його поетичною лірикою та іскристим гумором. Мимоволі згадуєш славних Оксану Петрусенко, Зою Гайдай, Марію Литвиненко-Вольгемут..." [10, 21-22]. Таку думку підтверджувала й її викладач М. Єгорищева: "Мене завжди зворушує спів Діани. Багато учнів пройшли через мої руки, а от Діани не можу слухати без хвилювання. Вважаю, що ніхто на сьогодні не може так співати українську народну пісню та романси на слова Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, як вона. Адже мало проспівати, треба розуміти душу народу. А це їй вдається. Діана глибоко передає національний характер, найрізноманітніші його грані. Безпосередність – це чудова риса Діани-співачки. Це та простота, що і є найвищою майстерністю" [11, 4-5]. Сама співачка в одному зі своїх інтерв'ю розповідала, що коли після концерту її викликали на "біс", вона завжди, де б це не було, співала українську народну пісню: "Українська пі-

сня – моя колиска" [5, 4]. На творчий і особистий розвиток видатної вокалістки особливо вплинула творчість Тараса Шевченка, а також спілкування і співпраця з композиторами, письменниками, поетами, акторами і співаками. У статті "Найцінніша пам'ятка життя" Діани Петриненко йдеться про те, ким для неї став великий Кобзар і як він "супроводжував" її все життя [16, 3-5].

Починаючи з 1961 р., Д. Петриненко почала працювати викладачем на кафедрі сольного співу своєї Альма матер – Київської державної консерваторії. У 1984 р. їй присвоєно вчене звання доцента, а в 1991 р. – звання професора. Діана Гнатівна виховала багато хороших співаків, серед них – всесвітньо відома оперна зірка, заслужена артистка України, лауреат Шевченківської премії, солістка Національної опери України імені Тараса Шевченка Людмила Монастирська; солістка Національної філармонії заслужена артистка України Єлизавета Ліпітюк. Це – солісти Національної опери України: заслужена артистка України, лауреат міжнародних конкурсів, старший викладач кафедри сольного співу НМАУ ім. П. І. Чайковського Зоя Рожок, а також Наталія Мойсеєва й В'ячеслав Базир; соліст Львівської обласної філармонії та хорової капели "Думка"; лауреат Шевченківської премії Михайло Тищенко; солістка Київського муніципального академічного театру для дітей та юнацтва Алла Пригара та багато інших.

За спогадами учнів Діани Гнатівни та під час особистого спілкування зі співачкою нами проаналізовано методи її навчання і постановки голосу в студентів. Тип дихання, який вона показувала своїм учням – грудочеревний. Важливим є те, що особливої уваги професор надавала положенню язика під час співу: навчала студенток викладати його в роті "ложечкою". Діана Гнатівна зазвичай показувала жестом прийом позіхання при співі у верхньому регістрі, щоб налаштувати відповідне (низьке) положення гортані. Часто використовувала різні рухи для зняття м'язових затисків, щоб налаштувати студента психофізіологічно. Наприклад, щоб показати, що дихання не залежить від того, яке положення займає співак, вона співала і дуже низько нахилилася всім корпусом, обертаючись довкола своєї осі. Верхні звуки радила співати на голосну "о" – звужено, сконцентровано. Якщо голос студента легко йшов угору, не боялася розспівок на крайніх нотах діапазону. Показувала позицію губ при співі. Про крайні нижні ноти Д. Петриненко говорила: "Не треба їх переобтяжувати, а текст у нижньому регістрі голосу слід чітко й виразно артикулювати". Її розспівки були в основному на голосних звуках "і", "о", "а".

Загалом у навчанні співаків Д. Петриненко використовувала розспівки свого педагога. Деякі з них були гармонізовані й виконувалися з акомпанементом, інші співалися на два голоси (студент і педагог); мелодія дублювалася на фортепіано. Іноді вона запитувала у студента, яку саме сьогодні він хоче співати вправу. Розспівок на вироблення різних вокально-технічних прийомів, а також каденцій в арсеналі Діани Гнатівни було дуже багато. Вони були однакові для всіх типів голосів, лише виконувалися швидше чи повільніше залежно від того, низький голос чи високий тощо.

На заняттях Діана Гнатівна завжди була в доброму гуморі, енергійною і тактовною з учнями, ніколи їх не сварила за невдале виконання твору, а навпаки, підбадьорювала. Професор любила учнів і часом їм про це говорила: "Я вас люблю!", "Ви – найкращі!" та ін. Стиль її викладання був демократичний.

Під час роботи над вокальним твором професор Д. Петриненко дотримувалася стилю й нюансів, вказаних композитором. Щоб налаштувати учня на спів у певному художньому образі, вона сама демонструвала повністю твір або уривок з нього повним голосом. Іноді пояснювала, як краще заспівати, використовуючи ті чи інші влучні асоціації. Наприклад, щодо виконання романсу С. Рахманінова "Здесь хорошо", радила студентці співати його так, ніби вона тане. Тобто, під час занять використовувала методи показу і пояснення, поточний коментар, демонстрацію та інтерпретаційне опрацювання художнього твору. Слід зазначити, що концертмейстером у класі Діани Гнатівни впродовж останніх 30-ти років була Людмила Михайлівна Овчинникова, яка дуже допомагала їй у роботі зі студентами.

Велику увагу Д. Петриненко приділяла роботі над народними піснями й творами українських композиторів. Адже вона сама дуже добре відчувала українську музику і вважала, що голос студентів найкраще розкривається на українському репертуарі (рідна мова, близька і зрозуміла мелодія та ін.). Слід додати, що Діану Гнатівну завжди хвилювала доля України, яку вона хотіла бачити незалежною. Вона займалася активною громадською діяльністю, а в 60-ті рр. ХХ ст. разом зі своїм чоловіком брала участь у дисидентському русі.

Таким чином, підсумовуючи проведені нами дослідження феномена творчої та педагогічної діяльності професора Д. Петриненко, можна виокремити такі складові успіху видатної співачки і успішного педагога: непересічні природні голосові дані, володіння високим рівнем техніки вокалу; успішне опанування багатьох жанрів і стилів вокального мистецтва; витончену музичальність; цілеспрямованість у досягненні мети, індивідуальний підхід до кожного учня, демократичний стиль викладання; навчання учнів у першу чергу на українському репертуарі; використання різноманітних педагогічних методів і вокальних прийомів; виховання у студентів широкого кругозору, національної свідомості та активної громадської позиції. Поєднання цих складових забезпечили їй надзвичайні успіхи як співачки, так і викладача. Вокальна та педагогічна творчість Діани Петриненко, її особливий талант відображати риси національного характеру в співі є великим надбанням українського та світового вокального мистецтва та гідним зразком для наслідування майбутніми поколіннями співаків і педагогів. Упровадження

її методів роботи зі студентами сприятиме становленню нового покоління співаків, удосконаленню їхньої вокальної майстерності й гідному представленню України на світовому рівні.

Література

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. – Валентина Антонюк. – К. : ЗАТ "Віпол", 2007. – 174 с.
2. Біба П. М. На щастя, на добро: Творчий портрет народної артистки СРСР Д. Петриненко / П. Біба // Вечірній Київ. – 1980. – №33. – С. 3.
3. Білаш О. Глибока криниця / О. Білаш // Україна. – 1980. – №6. – С. 8.
4. Гнидь Б. П. Виконавські школи України: Кафедра сольного співу НМАУ ім. П.І. Чайковського (1971 – 2001) / Б. П. Гнидь // Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. – К., 2002. – 95 с.
5. Гоян Я. Пісенна колиска / Я. Гоян // Радянська Україна. – 1980. – №32. – С. 4.
6. Деревенко Г. Кришталева прозорість співу / Г. Деревенко // Театрально-концертний Київ. – 1976. – № 5. – С. 2-3.
7. Егорычева М. И. О психологических основах вокально-педагогического процесса: дисс. ... кандидата искусствознания: 17.00.03 – музыкальное искусство / Егорычева Марина Ивановна. – К., 1947. – 131 с.
8. Жаботинський П. Чарівний голос Діани / П. Жаботинський // Культура і життя. – 2005. – № 16-17. – С. 7.
9. Лисенко І. М. Співаки України. Енциклопедичне видання / Іван Лисенко. – 2-ге вид., перероблене і доповнене – К. : Знання, 2011. – 629 с.
10. Майборода П. І. Окрилений спів / П. Майборода // Музика. – 1972. – №3. – С. 21-22.
11. Мельник О. На дверях дому – перстень пісні / О. Мельник // Соц. культура. – 1990. – №3. – С. 4-5.
12. Михайлова Т. М. Виховання співаків у Київській консерваторії: Хронологічний огляд з 1863 по 1963 рр. / Михайлова Т. М. – К. : Музична Україна, 1970. – 128 с.
13. Миркотан М. Поетеса чарівних звуків / М. Миркотан // Театрально-концертний Київ. – 1980. – №5. – С. 2-3.
14. Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського 100 років / авт.-упоряд. В. І. Рожок. – К. : Музична Україна, 2013. – С. 541.
15. Петриненко Д. Г. Марина Іванівна Єгоричева / Д. Петриненко // Виконавські школи вищих навчальних закладів України. Тематичний збірник наукових праць. Київська державна консерваторія. – К., 1990. – С. 98-100.
16. Петриненко Д. Г. Найцінніша пам'ятка життя / Д. Петриненко // Київ. – 2003. – №12. – С. 3-5.
17. Скуратов М. Перлини її пісень / М. Скуратов // Культура і життя. – 1975. – №57. – С. 3.
18. Яновська Л. Діана Петриненко: "Коли верхню ноту взяла на півгодини, глядачі піднялися і стояли, доки я доспівала" / Л. Яновська // Урядовий кур'єр. – 2013. – №157. – С. 17.

References

1. Antonyuk V. H. (2007). Vocal pedagogy (solo singing). Kyiv : Vipol [in Ukrainian].
2. Biba P. M. (1980). For happiness, for good: the creative portrait of People's Artist of The Soviet Union D. Petrynenko. Vechirniy Kyiv [in Ukrainian].
3. Bilash O. (1980). Deep well. Ukraine [in Ukrainian].
4. Hnyd' B. P. (2002). Ukrainian performer schools: the department of solo singing of the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music (1971–2001). Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music [in Ukrainian].
5. Hoyan Y. (1980). Song cradle. Radyans'ka Ukraina [in Ukrainian].
6. Derevenko H. (1976). The crystal transparency of singing. Teatralno-kontsertnyi Kyiv [in Ukrainian].
7. Yehorycheva M. I. (1947). On the psychological foundations of vocal pedagogic process: PhD dissertation on art criticism. Kyiv [in Russian].
8. Zhabotynskiy P. (2005). Diana's fascinating voice. Kultura i zhyttya [in Ukrainian].
9. Lysenko I. (2011). The singers of Ukraine. Encyclopedia: Znannya [in Ukrainian].
10. Maiboroda P. (1972). Inspired singing. Muzyka [in Ukrainian].
11. Mel'nyk O. (1990). There is a finger ring of song on the house door. Sots. kultura [in Ukrainian].
12. Myhailova T. M. (1970). The training of singers in Kyiv Conservatory: chronological record from 1863 to 1963: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
13. Myrkotan M. (1980). The poetess of fascinating sounds. Teatralno-kontsertnyi Kyiv [in Ukrainian].
14. One hundred years of the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music (2013): Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
15. Petrynenko D. (1990). Maryna Ivanivna Yehorycheva. Kyivska derzhavna konservatoria [in Ukrainian].
16. Petrynenko D. (2003). The most valuable monument of life. Kyiv [in Ukrainian].
17. Skurатов M. (1975). The pearls of her songs. Kultura i zhyttya [in Ukrainian].
18. Yanovs'ka L. (2013). Diana Petrynenko: "When I had sung the top note, spectators stood up and were standing till I finished my singing". Uryadovyi kuryer [in Ukrainian].